

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

พระพุทธศาสนา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต

หนังสือเรียนยังคงมีความจำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือเรียนพระพุทธรูปศาสนา มี พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นประธานกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาส เป็นกรรมการ ดังรายนามที่ปรากฏท้ายหนังสือนี้

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธรูปศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เล่มนี้ มีเนื้อหาสาระครบถ้วนตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ยึดพระรัตนตรัยเป็นแกนกลางในการเรียนรู้ โดยจะต้องจัดการเรียนรู้ตามหลักโอวาท ๓ และไตรสิกขา เพื่อสร้างเยาวชนไทยให้เป็นคนดี วามอนทนง่าย มีศีล สมาธิ ปัญญา คิดดี คิดเป็นและคิดถูก มีสติสัมปชัญญะ หนังสือเรียนเล่มนี้ ได้จัดทำให้เหมาะสมกับพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน กล่าวคือ มีการนำเสนอเนื้อหาเป็นเรื่องราวผ่านตัวละครที่มีวัยใกล้เคียงกับผู้เรียน ใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย ง่ายผู้เรียน และสอดแทรกกระบวนการคิด การปฏิบัติที่กลมกลืนกับเนื้อเรื่อง รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้และการประเมินตนเองตามหลักอริยวัตร ๕ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีชีวิตที่สงบสุข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหวังว่าหนังสือเรียนเล่มนี้ จะช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร และยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป ขอกราบขอบพระคุณพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ประธานกรรมการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำหนังสือเรียนเล่มนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ไว้ ณ โอกาสนี้

(นายชินภัทร ภูมิรัตน)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒๙ มกราคม ๒๕๕๓

ISBN 978-974-01-6351-0

พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๔๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๕๓

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว

๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว แขวงสะพานสอง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๕๓๔ ๓๐๓๓, ๐ ๒๕๑๔ ๔๐๓๓ โทรสาร : ๐ ๒๕๓๙ ๙๙๕๖

จัดจำหน่าย : องค์การค้าของ สกสค.

๖๙ อาคาร ๙ ถนนราชดำเนินกลาง แขวงบวรนิเวศ

เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๖๒๙ ๑๙๑๐-๑๑ โทรสาร : ๐ ๒๒๔๐ ๓๖๔๐, ๐ ๒๒๔๒ ๕๔๓๐

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

คำชี้แจง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๒๗ วรรคแรก กำหนดให้มีการจัดทำ “หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ” ดังนั้น เพื่ออนุวัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสาระการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เพื่อพัฒนาไปสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยดังกล่าว และข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดตัวชี้วัดที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ จึงได้มีคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ ๙๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือเรียนพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยมีพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี

กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต

คณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายได้เร่งรีบดำเนินการจัดประชุมทำหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาไปพร้อมๆ กัน โดยมีการจัดทำในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ (๖ เล่ม) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ (๑ เล่ม) ก่อน เพื่อให้ทันประกาศใช้เป็นหนังสือเรียนในปีการศึกษา ๒๕๕๓ นี้

อนึ่ง มีข้อที่ชี้แจงทำความเข้าใจในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรฉบับใหม่นี้ว่า กรอบความคิดในการจัดทำนี้ยึดพระรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นแกนกลางในการเรียนรู้ โดยกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาตามหลักโอวาท ๓ ไตรสิกขา และอริยสัจ ๔ ไปพร้อมกัน เพราะฉะนั้น หนังสือเรียนแต่ละชั้นจึงมีหน่วยการเรียนรู้ ๓ หน่วยตามองค์ ๓ ของพระรัตนตรัย การเรียนการสอนจะต้องมีความเชื่อมโยงกัน และนอกจากการทำความเข้าใจเนื้อหาแล้ว ยังมุ่งเน้นให้รู้จักวิเคราะห์ และสามารถนำไปใช้กับการดำเนินชีวิตได้ถูกต้องสมบูรณ์เหมาะสมด้วย

ขออนุโมทนาขอบคุณกรรมการทุกคนที่มีส่วนร่วมในการทำหนังสือเรียนนี้โดยทั่วกัน

(พระธรรมโกศาจารย์)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประธานกรรมการ

สารบัญ

บทที่ ๑ บ้านของเสรี

หน้า

๑

บทที่ ๒ ชุมชนของเสรี

๑๓

บทที่ ๓ วัดในชุมชน

๓๑

บทที่ ๔ โรงเรียนของเสรี

๕๓

ภาคผนวก

๗๗

บทที่ ๑ บ้านของเสรี

บ้านไม้ทรงปั้นหยา ทาสีเขียวอ่อนเย็นตาหลัง
หนึ่ง ปลูกไม้ไกลจากชุมชน สมาชิกในบ้านมีตา
ยาย พ่อ แม่ เสรี และสุดา ปกติตอนหัวค่ำทุกคน
มักนั่งพักผ่อนอยู่ด้วยกันที่ห้องนั่งเล่น หรือทำงาน
เล็กๆน้อยๆ เช่นวันนี้ยายและแม่กำลังเตรียมอาหาร
และดอกไม้สำหรับตัดกบาตร ตาช่วยเจียนใบตอง
ใช้รองถาดและห่อขนม พ่อกำลังอ่านหนังสือ เสรี
กำลังวาดรูป และสุดากำลังทำการบ้าน

ต้องพยายามวาดบ่อยๆ นะลูก
ความพยายามจะทำให้สำเร็จ
พ่อจะยกตัวอย่างความพยายาม
ของคนที่เขาทำได้ ให้ฟัง

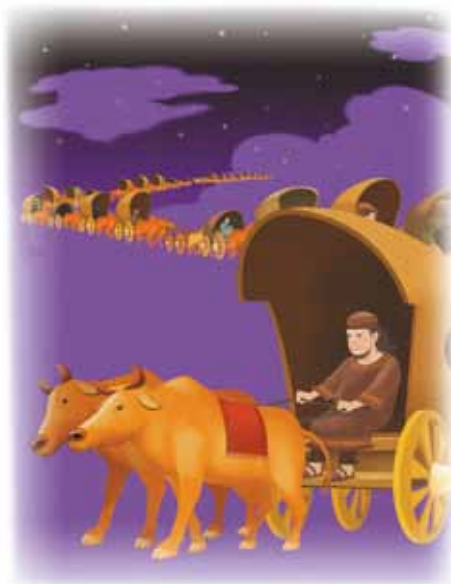
พ่อครับ วันนี้ครูชมว่า
ผมวาดรูปเก่ง ผมอยากเป็น
นักวาดภาพครับ

เรื่อง พ่อค้าผู้ไม่ละความเพียร

กาลครั้งหนึ่ง ณ เมืองพาราณสี มีพ่อค้าหนุ่มชื่อ สัตถวาหะ เป็นนายกองเกวียนบรรทุกสินค้าห้าร้อย เล่มเกวียนไปขายต่างแดน ต้องเดินทางรอนแรมผ่าน ทะเลทรายในเวลากลางคืน และพักผ่อนในเวลากลางวัน มีคนนำทางขับเกวียนด้วยการดูดาว

อีกเพียงคืนเดียวก็จะพ้นเขตทะเลทราย และถึง เมืองที่จะขายสินค้า เพื่อให้กองเกวียนบรรทุกน้ำหนัก เบา นายกองเกวียนจึงให้ทุกคนเทน้ำและสิ่งของที่ไม จำเป็นทิ้ง

คนนำทางเผลอลับ ไม่มีใครบังคับเกวียนแทน วัวลากเกวียนไปเอง พอรุ่งเช้าทุกคนตกใจมาก เพราะกองเกวียนกลับมาที่เดิม ทั้งยังขาดน้ำและเสบียงอาหารอีกด้วย

นายกองเกวียนเดินไปหาแหล่งน้ำ พบกอหญ้าเขียวชอุ่มแห่งหนึ่ง เขาเชื่อว่ามีน้ำอยู่ใต้ดิน จึงให้คนช่วยกันขุดจนเหนื่อยอ่อน ก็ไม่เจอน้ำ เจอแต่หินดานก้อนใหญ่ เขาจึงให้กลับไปเอาขวานมาทุบหินดานจนแตก ทันใดก็มีสายน้ำพุ่งขึ้นมา ทุกคนในกองเกวียนมีน้ำดื่ม และรอดพ้นจากความตาย

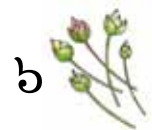
“ตัวอย่างที่พ่อเล่ามานี้เป็นนิทานชาดก เรื่อง **วันอุปถชาดก** เป็นเรื่องราวความเพียรของ พระพุทธเจ้า เมื่อครั้งเกิดเป็นนายกองเกวียน และ ต้องเผชิญความลำบากกลางทะเลทราย ชี้ให้เห็นว่า คนเราถ้าพยายามอย่างยิ่งย้อมประสบความสำเร็จ”
พ่อสรุปปิดท้าย

“พ่อครับ ถ้าผมอยากเป็นนักวาดภาพที่ดี มีชื่อเสียง ผมต้องขยันและตั้งใจวาดรูปใช่ไหมครับพ่อ” เสรีถาม

พ่อยิ้มรับแทนคำพูด

เด็กๆ ตื่นนอน อาบน้ำแต่งตัวเองตามที่แม่ สอนว่า ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน หรือ **อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ** (อัตตา หิ อัตตะโน นาโถ) เป็น พุทธศาสนสุภาษิตที่เด็กดีควรปฏิบัติ

วันวิสาขบูชา เป็นวันที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับชาวพุทธ เพราะเป็นทั้งวันประสูติหรือวันเกิด วันบรรลุนิพพาน และวันสิ้นพระชนม์ของพระพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาของพระพุทธศาสนา

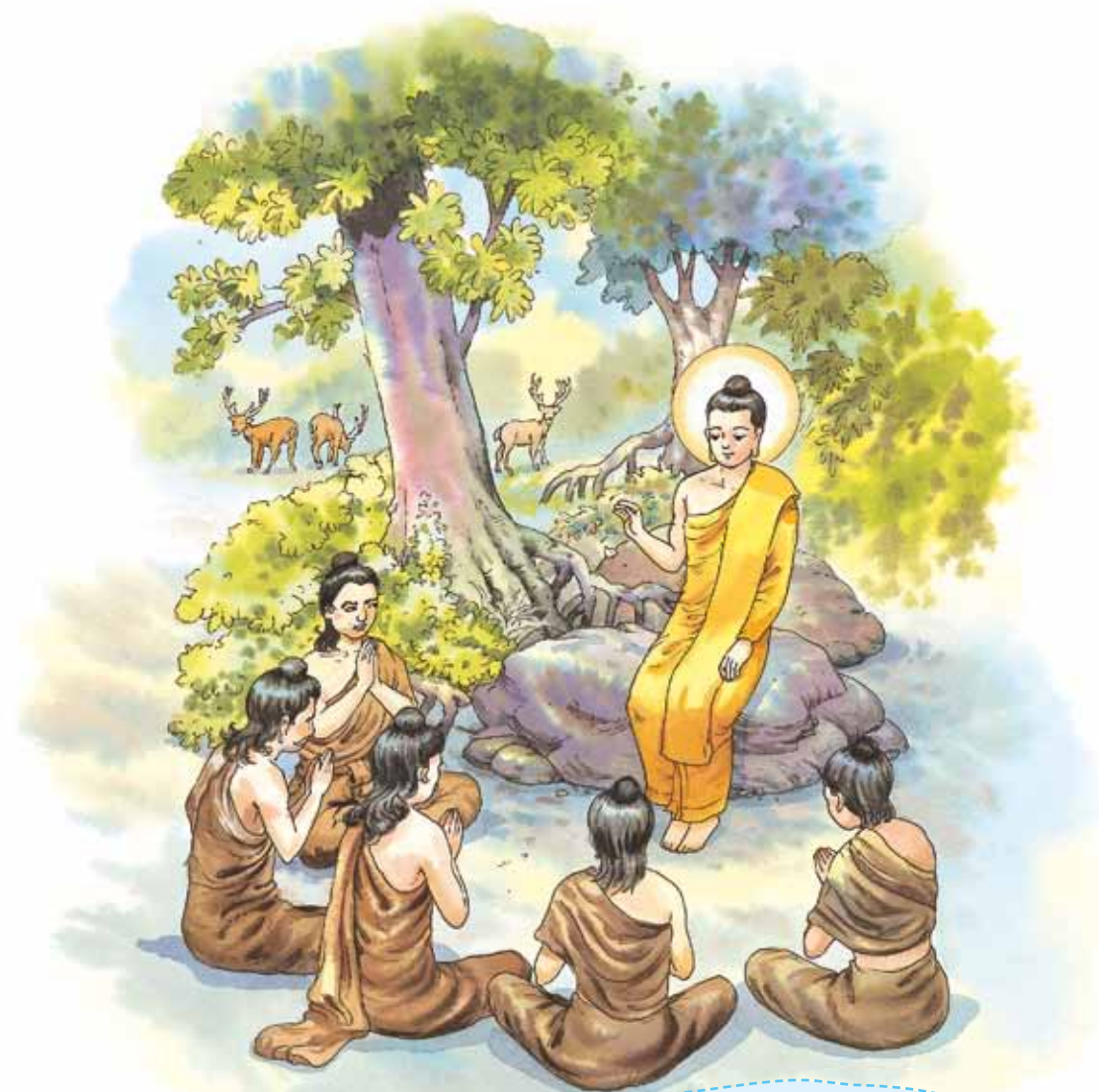
ถ้าเรียกให้ถูกต้อง ควรเรียกว่า**วันประสูติ วันตรัสรู้** และ**วันปรินิพพาน** ตรงกับวันเพ็ญเดือนหก หรือวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖

พระพุทธเจ้าเป็นพระราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ และพระนางสิริมหามายา **ประสูติ**เมื่อวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ณ สวนลุมพินีวัน ดินแดนระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์กับกรุงเทวทหะ ทรงพระนามว่า เจ้าชายสิทธัตถะ

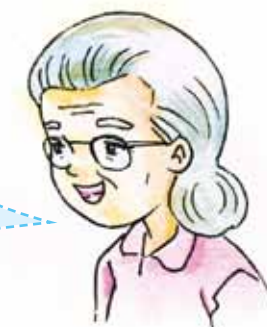
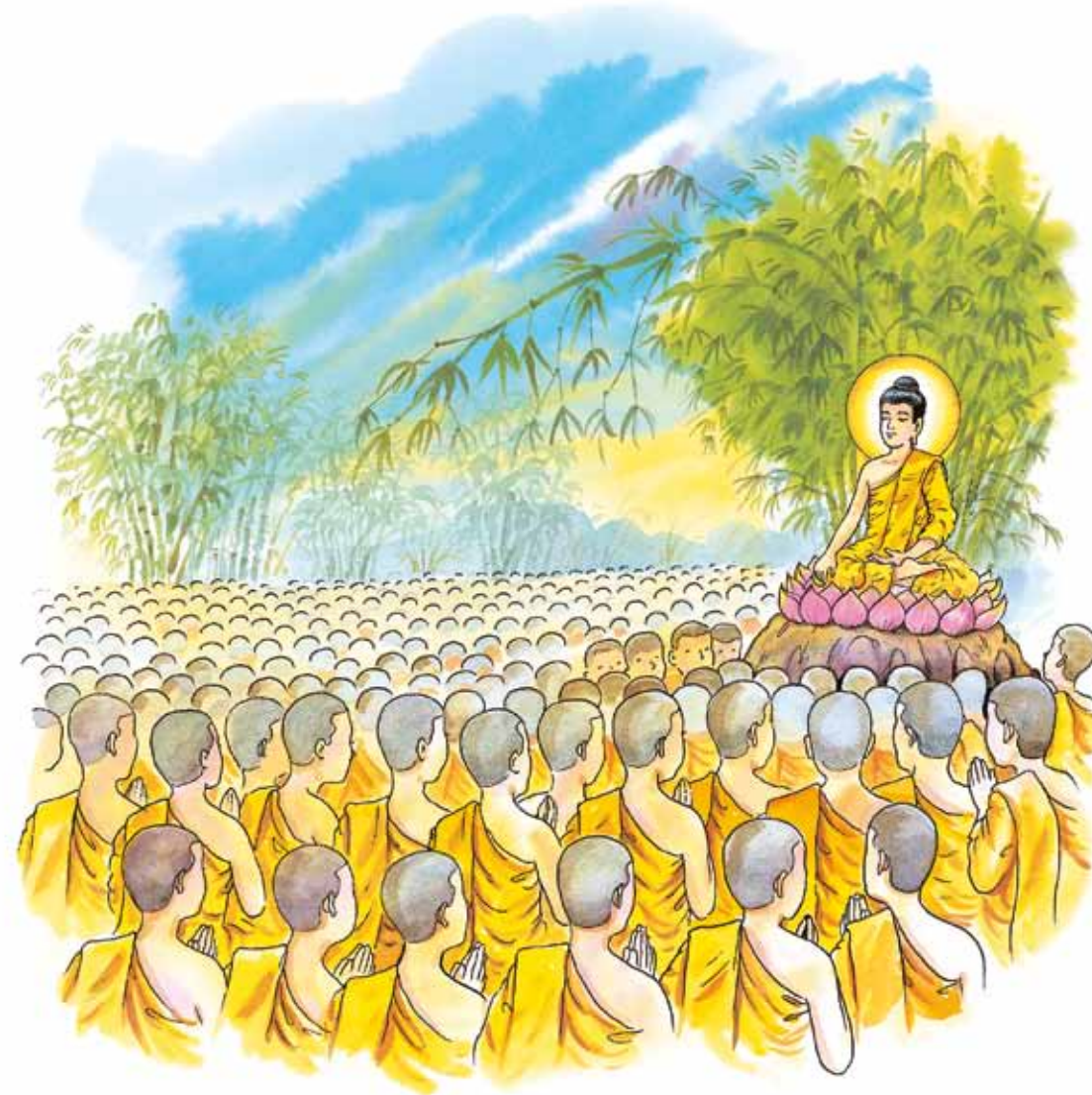

พระสิทธัตถะทรงศึกษาค้นคว้าหาวิธีช่วยให้พระองค์พ้นทุกข์ และช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์ อยู่ยาวนานถึง ๖ ปี จึงได้**ตรัสรู้**เป็นพระพุทธเจ้า ในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ซึ่งตรงกับวันประสูติ เมื่อพระชนมายุได้ ๓๕ พรรษา

หลังจากตรัสรู้แล้ว พระพุทธเจ้า
ได้เสด็จไป**แสดงธรรมครั้งแรก**ที่เรียกว่า
ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร (ท่า-มะ-จัก-
กัปปะ-วัต-ตะ-นะ-สูต) โปรดปัญจวัคคีย์
ผู้ที่บรลธรรมท่านแรกคือ “โกณฑัญญะ”
และต่อมาได้ทูลขอบวชเป็นภิกษุรูปแรก
ในพระพุทธศาสนา เราเรียกวันนี้ว่า
วันอาสาฬหบูชา (อา-สาน-หะ-บุ-ชา)
ซึ่งตรงกับวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘

นอกจากวันวิสาขบูชาและวันอาสาฬหบูชา
แล้ว ยังมีวันเพ็ญสำคัญอีกวันหนึ่งคือ **วันมาฆบูชา**
ตรงกับวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ ซึ่งพระพุทธเจ้า
ได้**ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์** ประกาศหลักธรรม
สำคัญของพระพุทธศาสนาแก่พระอรหันต์
จำนวน ๑,๒๕๐ องค์

พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนประชาชนเป็นเวลา
นานถึง ๔๕ ปี และ**เสด็จปรินิพพาน**เมื่อพระชนมายุ
ได้ ๘๐ พรรษา เมื่อเสด็จปรินิพพานได้ ๗ วัน
วันรุ่งขึ้นมีการ**ถวายพระเพลิง**พระพุทธสรีระ
วันนี้เรียกว่า **วันอัฐมีบูชา**

